

KÖNYVSZEMLE

Miszlivetz Ferenc és az ISES kutatócsoportja:

KREATÍV VÁROSOK ÉS FENNTARTHATÓSÁG

Javaslatok a Duna-stratégia megvalósítására
Nyugat-Pannónia példáján

(ISES könyvek sorozat. Savaria University Press,
Kőszeg–Szombathely, 2012, 208 oldal)

PALÁNKAI TIBOR

Corvinus Egyetem

1093 Budapest, Fővám tér 8.

Tel.: 482-5352

E-mail: tibor.palankai@uni-corvinus.hu

A kötet két tanulmányt tartalmaz: Első rész: A KRAFT-index (Miszlivetz Ferenc és Márkus Eszter); Második rész: Kreatív város – fenntartható vidék. Kőszeg–Szombathely város-együttes (Miszlivetz Ferenc, Bariska István senior, Bakó Béla, Szász Iza, Katona Linda, Manga Ádám és Takács Zsolt).

A kutatás nagy értéke, hogy egy olyan rendkívül fontos és aktuális kérdéskörben, mint az integrált város- és vidékfejlesztés, részben elméleti és módszertani problémák megvitatására vállalkozik, másrészt egy meghatározott régióra konkrét javaslatokat dolgoz ki.

A fenntartható fejlődés elvének megfogalmazása a Bruntland-bizottság által még 1987-ben megtörtént: „A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generáció szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generáció esélyeit arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.” Az elvet azóta kiszélesítették és továbbfejlesztették, de még mindig sok leegyszerűsítés és félreértés van körülötte. A tanulmány nagy értéke, hogy a fenntarthatóság problémáját komplexen közelíti, s a környezeti szempontok mellett megfelelő hangsúlyt helyez a gazdasági, társadalmi, szociális vagy éppen a politikai és közigazgatási szempontokra. Ezeket hiba lenne hierarchizálni, ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a mai, magasan globalizált társadalmakban és gazdaságokban kiemelt jelentősége van a versenyképességnek, a tudásnak vagy az innovációnak. A környezet hosszú távú fenntarthatósága feltételezi a gazdaság fenntartható növekedését, ami biztosítja azokat a jövedelmeket, amelyek nélkül a környezet védelme és a szociális jólét aligha képzelhető el. A gazdasági, a pénzügyi, a társadalmi vagy környezeti-kulturális szempontok tehát szoros kölcsönhatásban vannak, egymástól nem választhatóak el, s főként nem állítha-

tóak egymással szembe. Csak átmeneti előnyöket hozhat egy olyan politika, ami adott körülmények között bármelyik szempontot a másikkal szemben priorizálni próbálja.

Az első rész az ún. Kraft-index kidolgozására vállalkozik. A város- és vidékfejlesztés elveiről és lehetséges útjairól a viták hosszú évek óta folynak. A tanulmány ezzel kapcsolatban számos kísérletet (Zöld város, Okos város, Kreatív város vagy Élhető város) ismertet. Az *Economist Intelligence Unit Global Liveability Report*-ja (Élhetőségi Jelentés) a világ 140 városának életmódját értékeli. Ugyancsak az EIU 2012-ben publikálta a globális város versenyképessége (*benchmarking global city competitiveness*) indexét, vagy a Zöld Város indexét (*European Green City Index*), amely 8 kategóriában 30 egyedi indikátor alapján (CO₂-kibocsátás, energiafogyasztás, épületek energiahatékonysága, tömegközlekedés használata, kerékpárutak, hulladékhasznosítás stb.) pontozza és rangsorolja a városokat. Ezen kívül tucatszámú programról és módszerről tudósít.

A kreatív város – fenntartható vidék (KRAFT) új és innovatív fejlesztési koncepció, miszerint a fejlesztések sikere alapvetően az érdekelt és meghatározó gazdasági és társadalmi szereplők együttműködésén múlik. Az index integrálja a különböző szereplőket (egyének, vállalatok, oktatási vagy kulturális intézmények, vagy a városok képviselői), valamint a fejlesztések különböző meghatározó tényezőit. A „kemény” tényezőkkel (infrastruktúra, fizikai távolság vagy adminisztratív-jogi korlátok) szemben új elem a „puha” tényezők (innováció, kreativitás, tudástranzszer, bizalom, vagy kollektív kompetenciák) bevonása és fontosságának a hangsúlyozása. A Kraft index három fő komponensből áll: 1. kreativitás és innovációs potenciál, az új tudás létrehozásának a képessége; 2. társadalmi és kapcsolati tőke, hálózati potenciál és ’összekapcsoltság’, valamint 3. a fenntarthatósági potenciál. Olyan komplex mutató rendszerről van szó, „amely együttesen jelzi a városok és vidéki környezetük fejlődési tendenciáit; hálózatosodásukat; fontosabb szereplők együttműködési készségét és kapacitását, kreativitásuk potenciálját; a szereplők szinergiáiból fakadó belső energiákat és lehetőségeket” (11. o.). „A Kraft-index tükröt tart a főbb szereplőknek, köztük a különböző szintű kormányzatoknak; megmutatja, mely területeken lehetséges és/vagy szükséges az adott régió (város együttes, város-vidék, regionális gazdaság stb.) fejlesztése a kreativitás, a tudástermelés, a hálózati együttműködés, a fenntarthatóság és a gazdaságélénkítés közös területein. A vállalati, kormányzati, kutatási és közpolitikai döntéshozók így megalapozottan dönthetnek stratégiáik választásáról, módosításáról és összehangolásáról” (13–14. o.).

A Kraft index újdonsága és innovatív jelentősége több szempontból is figyelemre méltó: a „puha” tényezők hangsúlyozása, a kreativitás és fenntarthatóság összekapcsolása, az integratív város és vidék szemlélet, az új típusú köz- és magán együttműködés (PPP) szükségessége, valamint a folyamatok vizsgálata.

A koncepció több ponton is kapcsolódik a különféle EU-programok törekvéseihez, különösen az Európa 2020-hoz és a Duna-stratégiához. Ezek átfogóbb elemzése és bírálata nyilván messze túlmutat a tanulmány keretein, bár ha valamiféle kritikai megjegyzés az anyaghoz kívánkozik, akkor elsősorban ilyen vonatkozásban vethető fel. Azt ugyanakkor feltétlenül szükséges kiemelni, hogy a kutatás és a tanulmány kitűnő hozzájárulás ezek továbbfejlesztéséhez, programjaik konkretizálásához és megvalósításához.

A kutatás második része nem kevésbé fontos. Kőszeg–Szombathely olyan város és település együttes, aminek a lakossága eléri a 150–200 ezer fős nagyságrendet, s megfelel az európai középvárosi agglomeráció követelményének. Földrajzi helyzete a fejlesztését a hidegháború körülményei hosszú évtizedeken keresztül negatívan befolyásolták, míg az EU-határok megnyílásával erre új és rendkívül széles lehetőségek nyíltak. A tanulmány alapos leltárkészítésre törekszik a térség gazdasági, kulturális, oktatási vagy kulturális fejlesztési lehetőségeiről, s hosszú azoknak a javaslatoknak a listája, amire a jövőbeni fejlesztés stratégiáit és terveit építeni lehetne. A régióknak kitűnő adottságai vannak arra, hogy olyan területeken fejlesszen, mint a kulturális, a bor- vagy az egészségügyi turizmus (gyógyforrások), valamint fontos kulturális és oktatási központtá váljon. Külön érdekes azoknak a helyi forrásoknak a felmérése, amelyek kihasználása hozzájárulhat a helyi energia (lukácsházi víztározó, gyöngyöspataki duzzasztógát, kőszegi vízimalmok, továbbá a szélenergia hasznosítása) vagy a szolgáltató szektor fejlődéséhez, piaci és foglalkoztatási lehetőséget nyújtva a térség kis- és középvállalkozásai számára.

A tanulmány nagy figyelmet szentel a szűkebb régió túl kapcsolatok és a szélesebb regionális beágyazottsága lehetőségei kihasználásának. Ez különösen vonatkozik az infrastruktúra fejlesztésére, legyen szó az úthálózat korszerűsítéséről, a vasúthálózat fejlesztéséről (vagy újraépítéséről tekintettel a Monarchia felbomlására és a hidegháborús időszak elzárkózására) vagy éppen az új kommunikációs és információs technikák kiépítésére. Olyan kapacitások, mint a videokonferenciák, az e-learning vagy a távoktatás lehetőségeinek a kiépítése a térség szélesebb globális kapcsolódásainak a kereteit teremtheti meg. A konkrét javaslatok listája rendkívül hosszú, azok egyszerű felsorolása is túlmegy az ismertetés keretein.

A kutatás az ISES (*Institute for Social and European Studies*) alapítvány keretében szerveződött. Az alapítvány az elmúlt években a Budapesti Corvinus Egyetemmel szoros együttműködést alakított ki. A Kőszegi Egyetemi Központban 2005 óta folyik a külföldi hallgatók angol nyelvű másoddiplomás képzése, s a Központ 2012-ben rendezte 15. Nyári Egyetemét, amin a világ legkülönbözőbb részeiről vesznek részt előadók és hallgatók. 2009-től indult a Kulturális örökségmenedzsment és fenntartható fejlődés program, s 2012 nyarán három egyetem (ELTE, Corvinus és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem) szándéknyilatkozatot írt alá a doktori iskolái között működő interdiszciplináris tudományos platform létrehozásáról. A Kőszegi Egyetemi Központ 2010-ben megkapta a Jean Monnet European Center of Excellence címet, és helyet ad az UNESCO Tanszéknek.

A tanulmányok a Siemens támogatásával készültek.

